

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Palvelualojen työnantajat Palta ehdottaa tavoitteen tarkentamista siten, että siinä näkyisi vahvemmin korkeakoulutuksen, tutkimuksen ja elinkeinoelämän välinen sidos. Nyt tavoitteessa korostetaan, että korkeakouluyhteisöt ovat yhteiskunnan uudistumisen tärkein voimavara. Tämä toteamus sivuuttaa sen, että elinkeinoelämän elinvoimaisuus, kasvu ja investoinnit luovat pohjan myös korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitukselle. Lisäksi elinkeinoelämä ja korkeakoulutus (ml. tutkimus) ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Elinkeinoelämän kasvu tarvitsee osaamista, tutkimusta sekä innovaatioita, joita korkeakouluyhteisöt parhaimmillaan tuottavat. Koulutuksen tuottama osaaminen ja tieteellinen tutkimus ovat tärkeitä kasvun mahdollistajia, mutta eivät ole yksin yhteiskuntamme uudistumisen itsenäinen voimavara. Tämä yhteys tulisi kuvata tavoitteissa paremmin.

Palta pitää tärkeänä, että sivistyskäsitteen laajuus todetaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa. Nyt visio antaa ymmärtää, että sivistystä toteutuu ainoastaan korkeakoulutuksen ja tutkimuksen parissa. Sivistys ei rajoitu pelkästään korkeakoulutuksen pariin, vaan sitä on ja se myös kehittyy esimerkiksi ammatillisen koulutuksen ja työelämässä hankitun käytännön ammattitaidon parissa.

Palta ymmärtää tarpeen laatia korkeakoulutukselle oma visio vuoteen 2040 saakka, mutta samalla tulevaisuustarkastelu omasta "siilosta" käsin rajaa näkymää sekä mahdollisuuksia. Visioa tavoitteita kautta linjan tulisi vielä tarkastella kriittisesti suhteessa alempiin koulutusasteisiin (esim. peruskouluun) sekä tunnistaa pullonkauloja, jotka estävät vision tavoitteiden saavuttamista.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Palta ehdottaa toimenpiteiden korjaamista siten, että niissä näkyisi elinkeinoelämän ja tutkimuksen välinen sidos ja erityisesti tutkimustiedon merkitys elinkeinoelämän uudistumiselle, kasvulle ja innovaatioille.

Lisäksi Palta ehdottaa, että korkeakoulutuksen visioon lisätään toimenpiteitä, jotka tunnistavat tarpeen kehittää myös korkeakoulutusta edeltävää koulutusjärjestelmää. Pohja korkeakouluihin rakennetaan jo perusasteella, jolloin jokaisen peruskoulun päättävien perustaitojen (lukeminen, kirjoittaminen, matemaattiset sekä digitaaliset valmiudet) taso määrittävät osaamisen rakentumista myös korkeakoulutuksessa.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Palta pitää hyvänä, että tavoitteessa on huomioitu nuorten korkeakouluopintojen saavutettavuuden vahvistaminen. Tavoitteessa on myös hyvin huomioitu työelämän kaipaamat pienet osaamiskokonaisuudet työurien läpi toteutuvana kehittämisspolkuna. Palta pitää tärkeänä, että osaamisen päivittäminen korkeakouluissa koskee kaikkia työelämässä olevia – ei vain niitä, joilla on taustallaan korkeakoulututkinto

Palta pyytää täsmentämään lausetta, jossa todetaan ammatillisesta koulutuksesta ”suoraan” korkeakouluun siirtymistä. Suora opinnoista toiseen siirtyminen on tavoitteena ongelmallinen, koska elinkeinoelämä tulee tarvitsemaan myös tulevaisuudessa runsaasti ammatillisen koulutuksesta valmistuneita. Ammatillisen koulutuksen jälkeinen parin vuoden työkokemus on myös yksilön osaamisen syventymisen näkökulmasta tarpeellista sekä nopeuttaa myöhemmin korkeakoulututkinnon suorittamista. Ammatillisten tutkinnon suorittaneiden työkokemus tulisi huomioida arvokkaana osaamisena myös ammatillisen koulutuksen väylän kautta korkeakoulutukseen siirtymisessä.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Palta ehdottaa lisättävän toisen asteen koulutuksista korkeakoulutukseen siirtymässä myös ammatillisen taustan osaajien työkokemuksen huomioimisen. Lisäksi sana ”suoraan” voitaisiin korvata toisella sanalla tai poistaa kokonaan.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Palta pitää tutkimuspohjaisten innovaatioiden lisäämisen tavoitetta hyvänä. Tavoite tohtoreiden osuuden kaksinkertaistamisesta yritysten T&K-henkilöstössä ei kuitenkaan ole realistinen. Työelämän tarve tohtoreille tulisi realistisesti selvittää sekä määrittää, mille toimialoille tohtorit työllistyisivät.

Palta pitää hyvänä, että visioissa on tunnistettu kansainvälisten osaajien merkitys ja myös kohdennettu toimenpidesuosituksia kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisen sekä pitovoiman parantamiseksi.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Palta pitää tärkeänä, että tohtorikoulutus kuuluu jatkossakin yliopistojen tehtäviin ja huomauttaa, että tohtorikoulutuksen laajentamiselle ammattikorkeakoulusektorille ei ole tunnistettu työelämässä tarvetta.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Palta pitää tärkeänä, että korkeakoulujen erikoistumista ja yhteistyötä vahvistetaan. Tässä yhteydessä on myös tärkeä huomioida tutkimuslaitokset ja niissä tehtävä tutkimus osana kokonaisuutta. Yhteistyö OKM:n ja tutkimuslaitosten "emoministeriöiden" kanssa tulisi olla saumatonta.

Palta pitää myös tärkeänä, että ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välinen työnjako pysyy nykyisellään, eikä sitä hämärretä tuomalla uusia päällekkäisiä tehtäviä esimerkiksi tohtorikoulutuksen osalta. Yritykset tarvitsevat työelämä- ja tuotekehityslähtöistä osaamista, joita ammattikorkeakoulut pystyvät tarjoamaan ketterämmin kuin vaikka yliopistot. T&k -toimintaa vauhdittava tai sen laatua parantava tieteellinen osaaminen voidaan hankkia toimivilla yhteistyöjärjestelyillä yliopistojen kanssa.

Palta kannattaa korkeakoulukeksintölain muuttamista työsuhdekeksintölain suuntaan, jonka piirissä tutkimuslaitokset toimivat jo nykyisellään. Selkeys tutkimustulosten omistuksesta auttaisi omalta osaltaan myös erilaisten yhteistyöhankkeiden käynnistämistä ja toteuttamista korkeakouluissa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Palta pitää kannatettavana tavoitetta poistaa korkeakoulujen päällekkäistä toimintaa ja vahvistaa niiden erikoistumista. Korkeakoulujen välisen yhteistyön lisäämisestä tutkintokoulutuksessa tulisi myös esittää toimenpiteitä ja tahtotilaa. On ongelmallista, jos visiossa ei uskalleta sanoa mitään korkeakoulurakenteen tarkoituksenmukaisuudesta suhteessa elinkeinoelämän työvoimatarpeisiin, julkisen talouden heikkoon tilaan sekä väestöpohjan muutoksiin. Tulevina vuosia on välttämätöntä käydä avointa keskustelua korkeakouluverkoston laajuudesta, opintojen maksullisuudesta sekä koulutuksen työelämävastaavuudesta.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Palta kannattaa valtionrahoituksen suuntaamista erityisesti korkeakoulujen uudistumisen ja erikoistumisen tukemiseen. Lisäksi kannatettavaa on toimet yksityisen rahoituksen monipuoliseksi lisäämiseksi.

Yritysten rahoitusosuus korkeakoulutuksen tutkimusrahoituksesta on nykyisellään lähes olematon. T&K-rahoituslain mukaiset lisäykset tulevat myös käytännössä vähentämään korkeakoulujen tarvetta hankkia esimerkiksi suoraan tilaustutkimusrahoitusta yrityksiltä. Siksi on tärkeää myös jatkossa kiinnittää erityistä huomiota rahoituksen monipuolistamiseen. Jos halutaan painottaa ja kannustaa ulkopuolisen rahoituksen hankintaan, sen painoarvoa on syytä lisätä korkeakoulujen rahoitusmalleissa.

Paljon potentiaalia voisi löytyä myös pk-yritysten tuotekehitystyön kumppanina, mutta tämä ei ole perinteisesti ollut esimerkiksi yliopistojen intresseissä ja uuden tiedon tuottamisen osalta tarpeet ja lähtökohdat hankkeille yritysten ja korkeakoulujen välillä voivat erota toisistaan liikaa. Tiedon ja osaamisen tarpeita on kuitenkin myös ei-tutkimusintensiivisissä yrityksissä ja esimerkiksi tekoälyn kehittäminen ja sen soveltaminen yritysten liiketoimintaan voisi olla alue, jossa korkeakoulut ja yritykset voisivat löytää toisilleen soveltuvia tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

Palta katsoo, että visio on hyvin siilomainen ja tarkastelee korkeakoulutusta sekä tutkimusta oman kuplan sisällä. Ongelmana tällöin, on että visioissa ei ole huomioitu riittävästi sidosta elinkeinoelämän osaamis- ja kasvutarpeisiin. Huomiot ja toimenpiteet myös korkeakoulutusta edeltävään osaamisen kehittämiseen (peruskoulutus tai työkokemus) ovat pinnallisia. Myös yritysten ja muiden keskeisten TKI-toimijoiden (tutkimuslaitokset kuten VTT) roolit kasvussa ja innovaatioissa tulisi visiossa avata paremmin.

Kortet Milka
Palvelualojen työnantajat Palta ry.